

PARAGRAFTA (PARÇADA) ANLAM

□ PARAGRAFIN ANLAM YÖNÜ

□ **KONU:** “Parçada/paragrafta ne anlatılıyor?” sorusunun cevabı konuyu verir. Genelde birkaç sözcükten oluşur. Cümle biçiminde değildir. → “Anne sevgisi, sağlıklı yaşam..” vb...

Konu bulunurken şunlara dikkat edilmelidir:

✓ Parçada en çok tekrar edilen sözcükler üzerinde yoğunlaşılmalıdır.

✓ Konu genelde giriş bölümünde verilir, bu nedenle ilk cümlelere dikkat edilmelidir.

✓ Konu, parçanın tamamını kapsar nitelikte olmalıdır. Ancak konuyu ararken genellemeye gidilmemelidir. Konu, mümkün olduğunca parçayı da kapsayıcı şekilde daraltılmalıdır.

☒ **TEMA:** Bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu ve düşünce demektir. Konu ile karıştırılmaması gerekir. Konu somutken, tema soyuttur. Tema genel, konu ise daha özeldir. Örneğin “sevgi, ölüm, ayrılık...” birer tema, “Sevginin toplum yaşamındaki yeri” ise konudur.

□ **Şiirde Tema:** Şiirde dile getirilen duygu, düşünce ve hayale tema denir.

□ **ANA FİKİR (ANA DÜŞÜNCE):** Yazarın yazıyı yazma amacı, bize öğretmek istediği şeydir. Ana düşüncüyü bulmak için “Parçada/paragrafta yazar ne anlatmak istiyor?” sorusunu sorabiliriz.

✓ Ana düşünce bir cümle biçiminde olur. → “Gelişmek için kitap okumalıyız” gibi...

✓ Tüm paragrafı kapsayan genel bir yargı bildirir. Parça okunduğunda varılan ortak düşüncedir.

✓ İlk ve son cümle ana fikir olabilir. Ancak ana fikir genelde sonuç bölümünde bulunur. Ana fikir paragrafta hiç yazmıyorsa paragrafın genelinden çıkarım yapılır.

Ana düşüncüyü bulmak için şunlara dikkat edilmelidir:

✓ Önce konu bulunmalı, yazarın konuyu ele alış amacının ana düşünce olduğu unutulmamalıdır.

✓ “**kısaca, sonuçta, oysa, bence, özetle, çünkü, ama**” vb. ifadelerden sonra ana düşünce gelebilir.

✓ Parçada atasözü veya örnek varsa, örnekten önceki yargı ve atasözü ana fikri verebilir.

✓ Olumsuz cümleler ve olasılık (ihtimal) cümleleri ana fikir **olamaz**.

□ **YARDIMCI DÜŞÜNCELER (YARDIMCI FİKİRLER):** Ana fikri desteklemek için sıralanmış küçük düşüncelerdir. Ana fikir yardımcı fikirlerin toplamıdır. Bir parçada bir ana fikir, birçok yardımcı fikir vardır. Paragraf içindeki her bir cümle ana fikri o paragrafın yardımcı fikirlerinden biridir.

✓ Parçada sayı olarak birden fazladır.

✓ Genellikle gelişme bölümünde yer alırlar.

✓ Ana düşüncenin sınırlarını çizer.

✓ Ana düşüncenin anlaşılmasını sağlayıcı niteliktedir.

✓ Parçayı tam olarak kapsamaz.

✓ Olumsuz sorularının çoğu yardımcı fikirlerle ilgilidir.

□ **ANAHTAR KELİMELE:** Henüz paragrafı okumamış birine gösterildiğinde paragrafın konusu ve içeriği hakkında doğru fikir veren kelimelerdir.

□ **PARAGRAFIN BAŞLIĞI:** Paragrafın konusunu en iyi biçimde yansıtan kelime ya da kelimeler metnin başlığı olabilir. Yani metnin başlığını bulmak için konuyu doğru anlamak gerekir.

□ ÖRNEK PARAGRAF İNCELEMELERİ

ÖRNEK PARAGRAF 1 (Düşünce Paragrafı)

» Yazma, yazarak öğrenilen bir sanattır. Deneyerek öğrenilen bir beceri ve alışkanlık işidir. Kötü yazdığınız için üzülmeysin. Yetenek de her şey gibi çalışmayla gelişir. Siz, yeter ki yazın. Olabildiğince yazın. Kötü de olsa yazın.

KONU: Yazma becerisini geliştirme

ANA FİKİR: Yazma becerinizi geliştirmek için daha çok yazmalısınız.

YARDIMCI FİKİRLER: 1- Yazma deneyerek öğrenilebilecek bir beceri, bir alışkanlık işidir. 2- Dünyadaki her şey gibi yetenek de çalışmayla gelişir. 3- Yazma, yazarak öğrenilen bir sanattır.

ANAHTAR KELİMELE: Yazmak, denemek, beceri, gelişmek

BAŞLIK: Yazmaktan Vazgeçmeyin

ÖRNEK PARAGRAF 2 (Olay Paragrafı)

» Komşusu Nasrettin Hoca’dan ip istemiş. Hoca: “Veremem komşu. İpe un serdim.” demiş. Adam gülmüş. “Aman hocam, ipe un mu serilir?” deyince, Hoca: “Canım vermek istemezse bal gibi serilir.” demiş.

KONU: Hoca’nın komşusuna ipi vermemek için bahane uydurması

ANA FİKİR: Bir işi yapmak istemeyenler çeşitli bahaneler uydurabilir.

YARDIMCI FİKİRLER: Bu paragrafta hiç yardımcı fikir yoktur.

ANAHTAR KELİMELE: Hoca, ipe un sermek

BAŞLIK: İpe Un Sermek

□ PARAGRAFTA YAPI (GİRİŞ-GELİŞME-SONUÇ BÖLÜMLERİ)

□ **GİRİŞ:** Ayrıntılara girmeden konunun/düşüncenin tanıtıldığı bölümdür. Çoğu kez paragrafın konusunu, bakış açısını ortaya koyan cümlelerdir. Giriş cümleleri “**Ama, fakat, ancak, oysa çünkü...**” gibi ifadelerle başlamaz. Bu tür ifadeler diğer bölümlerde bulunur.

□ **GELİŞME:** Giriş bölümünde ortaya konan düşüncenin/konunun geliştirilip örneklenildiği cümlelerdir. Genelde birden fazla cümleden oluşur. Yardımcı düşünceler genelde bu bölümde bulunur. En uzun bölümdür.

□ **SONUÇ:** Konunun/düşüncenin bir sonuca bağlandığı bölümdür. Sonuç cümleleri “**demek ki, demek oluyor ki, anlaşıyor ki, öyleyse**” gibi bağlayıcı ifadelerle başlar. Genellikle tek cümledir. Paragrafın küçük bir özeti gibidir. Ana fikir genelde bu bölümdedir. **Not: Örnek Paragraf 1 ve 2’nin bölümleri renklerle gösterilmiştir. İnceleyiniz.**

Tek başına tecrübe hiçbir zaman yetmez. “Akıl yaşta değil baş-tadır” demiş atalarımız. Çünkü tecrübenin yıllar içinde öğrendiğini yetenek kolayca yapar. Demek ki: “Yetenek tecrübeden çok daha önemlidir.” diyebiliriz.

□ PARAGRAFTA ANLATICI TİPLERİ

□ **3. KİŞİ ANLATIMI (“O” AĞZI):** Olayların tamamen anlatıcının kontrolünde olduğu, anlatıcının her türlü detayı bildiği veya dışarıdan gözlemlediği anlatım türüdür. Genellikle fiiller 3. Tekil kişiyle çekimlenmiştir. En çok kullanılan anlatıcı tipidir.

» “Kapıya doğru yürüdü. Kapıyı yavaşça açtı. İçeri girdi. Evin çok düzenli olduğunu gördü.”

□ **1. KİŞİ ANLATIMI (“BEN” AĞZI):** Olaylar anlatıcı tarafından yaşanıyor izlenimi vardır. Anlatıcı yaşadıklarını ve deneyimlerini öne çıkarır. “Ben” kavramı ön plandadır ve fiiller genellikle 1.tekil kişide çekimlenmiştir.

» “Kapıya doğru yürüdüm. Kapıyı yavaşça açtım. İçeri girdim. Evin çok düzenli olduğunu gördüm.”

☒ PARAGRAFTA BAKIŞ AÇILARI

□ **KAHRAMAN BAKIŞ AÇISI:** Olayların, kahramanlardan biri tarafından anlatıldığı bakış açısıdır. Bu bakış açısında birinci kişi ağzı kullanılır. Anlatıcı yalnızca kendi aklından geçeni bilir, diğer kişileri gördüğü kadar anlatır.

» Babam her sabah biz uyanmadan, karanlıkta kalkıyor, hiçbir şey vemedi ekmeğini alıp vola çıkıyordu. Hava kararırken yalıdan dönen toplayıcılarla o da dönerdi. Her gün altı liraya kadar gündelik alıyordu galiba.

□ **GÖZLEMCI BAKIŞ AÇISI:** Bu anlatımda anlatıcı, gördüklerini kamera sessizliğiyle aktarır. Anlatıcı kahramanlardan daha az şey bilir, hikâyedeki kişilerin aklından geçenleri bilmez, nesnel bir tavır takınır.

» Adamın biri bir göletin başında oturmuş etrafı seyrediyordu. Bir köpek dikkatini çekti. Köpek, su içmek için gölete geliyor ama suda yansımaları görün korkuyordu ama sonunda susuzluğa dayanamadı ve kendini suya attı.

□ **HAKİM (TANRISAL / İLAH) BAKIŞ AÇISI:** Bu bakış açısında anlatıcı kahramanların psikolojik hallerini, aklından geçenleri ve anlatılan yerin özelliklerini zaman ve mekan engeli tanımadan bilir. Anlatım, 3. kişi “o” ile yapılır.

» Yol yürümekle bitmiyordu. Ali çok yorulmuştu. Ne kadar çok susadığını fark etti.

□ OLAY PARAGRAFİNİN TEMEL UNSURLARI

□ **OLAY:** Kahramanların yaşadığı olaylardır. Genelde bir olay etrafında birçok olay gerçekleşir.

Örnek Paragraf 2’de Olay → Hoca’nın komşusuna ip vermemek için bahane uydurması

□ **ZAMAN:** Olayın gerçekleştiği zamandır, cümlelerdeki zaman ifade eden kelime veya eklerden anlaşılır. Olay, metnin uzunluğuna göre bir ya da birden fazla zamanda, bazen de belirsiz bir zamanda gerçekleşebilir.

Örnek Paragraf 2’nin Zamanı → Belirsiz

□ **MEKÂN/YER:** Parçada anlatılan olayın gerçekleştiği yer veya yerlerdir. Çoğu metinde olaylar birden fazla mekânda gerçekleşir. Mekânın anlatımı sırasında betimlemelere sıkça başvurulur.

Örnek Paragraf 2’nin Mekânı → Nasrettin Hoca’nın evi

□ **KAHRAMANLAR:** Metinde anlatılan olayların başından geçtiği ya da olaylardan etkilenen karakterlerdir. Metnin türüne göre kahramanlar insan dışı varlıklar da olabilir.

Ana Karakterler: Metnin asıl karakterleridir. Olay bu kişi veya kişilerin etrafında gerçekleşir. Bu karakterlerin olaylar karşısındaki duygu ve düşünceleri detaylı olarak anlatılır.

Yardımcı Karakterler: Olayın gelişmesinde etkisi olmayan ayrıntılı olarak anlatılmayan karakterlerdir.

Örnek Paragraf 2’nin Kahramanları → Ana Karakter: Nasrettin Hoca

Yardımcı Karakter: Komşu

PARAGRAFTA (PARÇADA) ANLAM

Sınıf: 5, 6, 7, 8

Sayfa: 2

ANLATIM BİÇİMLERİ

Yazarın anlatımını yaparken kullandığı üsluba, başvurduğu yöntemle anlatım biçimi denir. Anlatılacakların türüne ya da amacına göre dört farklı anlatım biçimi kullanılır. Bir paragraf bu dört anlatım biçiminden biriyle yazılır. İki anlatım biçimi yan yana kullanılsa bile mutlaka bir anlatım biçimi daha baskındır.

❑ **1- AÇIKLAMA:** Bilgilendirmeye yöneliktir. Nesnel anlatım uygulanır. Genellikle bir sözcük ya da terimin tanımı, bir sorunun aydınlatılması amacıyla kullanılır. Daha çok düşünce yazılarında kullanılır.

Makale, fıkra, deneme, eleştiri, gezi yazısı, gibi düşünce yazılarında görülen anlatım biçimidir.
» Hikaye, boyutu ne olursa olsun, doğaya ve insana özgün bir bakış, özgün bir eleştiridir. Yaşamımıza yeni anlamlar, yöntemler, yorumlar getiren bir yazın sanatıdır. İster içten ister dıştan anlatsın; ister bir kişiyi, ister bir toplum kesitini anlatsın bir öykünün özentsiz, yalın, açık, gerçek, inandırıcı, kısa, vurgulayıcı ve çarpıcı nitelikte olması gerekir.

❑ **2- TARTIŞMA:** Okuyucunun herhangi bir konudaki fikrini değiştirmeyi amaçlar. Bu anlatım biçiminde “örneklerden, belgelerden tanımlamalardan, tanıklardan, karşılaştırmalardan ve sayısal verilerden” yararlanılır. Daha çok düşünce yazılarında kullanılır. Bu teknikle yazılmış parçalarda genellikle karşılıklı konuşma havası vardır. **Bence, bana göre, kanımca, bana öyle geliyor ki** gibi öznel yargı bildiren sözler dikkati çeker.

Makale ve eleştiri gibi anlatım gerektiren yazılarda kullanılır. Nesnel de öznel de yazılabilir.
» Doğayı sevmek; güzel bir nisan sabahı kırlarda dolaşmak, bir tek çiçeği koparmamak, bir tek karıncayı incitmek değil, onu korumanın ve sevmenin bilincine ulaşmaktır.

❑ **3- BETİMLEME:** Varlık, olay ya da durumların farklı özelliklerinin sözcüklerle resmedildiği anlatım biçimidir. Bu anlatım biçiminde yalnızca dış görünüş değil karakter özellikleri de tarif edilebilir. Olaydan çok görüntü anlatılır. Daha çok olay yazılarında kullanılır.

» Baharın geldiği, ağaçların çiçek açmasından belliydi. Gökyüzü masmaviydi. Koca bir mevsim, toprağı altına alan ve köyü örten kar, dağların tepesine çekilmişti. Rüzgâr esmiyordu, ayaz da yoktu. Yamaçlardaki tarlalarda çift süren köylüler vardı.

❑ **4- ÖYKÜLEME:** Olay, kişi ya da durumlar yer, zaman ilişkisi içinde belirtilerek kullanılan anlatım biçimidir. Bu anlatım biçiminde ise önemli olan olaylardır. Okuyucunun zihninde adeta bir film canlanır. Daha çok olay yazılarında kullanılır.

» Sabahın altısı. Saroz Körfezi kıpırtısız... Kıvrım kıvrım bir sahil... Tahta bir iskele... İskelede tek başına duran bir martı ve balık tutmaya çalışan bir baba ve oğul... Tüm hareketler ağır çekim. Arada bir 'hay anasını' sözleri ve umutlanarak açılmış martı ağızları.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Yazarın, ele aldığı konuyla ilgili düşüncelerini desteklemek, anlattıklarını inandırıcı kılmak için kullandığı yöntemlere denir. “Düşünceyi Geliştirme Yolları” bir paragrafın yazımında kullanılan “ANLATIM BİÇİMİNİN” kavranmasını kolaylaştıran yöntemlerdir. Bir paragrafta birden fazla düşünceyi geliştirme yolu kullanılabilir.

❑ **a- Tanımlama:** Bir kavram ya da varlığın temel özellikleriyle açıklanmasıdır. Kısaca “Nedir?” sorusunun cevabıdır. Nesnel olmak zorunda değildir. Öznel tanım da olabilir. Parça içinde bir tanım cümlesi varsa, tanımlama var kabul edilir, bütün paragrafın tanım olması gerekmez.

» İnsan varlığının en küçük yapı taşına hücre denir. (Nesnel Tanım)

» Dost güzeldir, iyidir, esirgeyendir, koruyandır. (Öznel Tanım)

❑ **b- Duyulardan Yararlanma:** Yazarın duygu ve düşüncelerini belirgin hale getirebilmek için duygu organlarımızla algılanabilen ayrıntılara yer vermesidir.

» Özgürce soluduğun hava, bahçende kokan çiçek, tenini okşayan rüzgâr, lezzetle yuttuğun lokmadır vatan. (Bu metinde dokunma, koklama ve tatma duyularına yer verilmiştir.)

❑ **c- Benzetme:** Aralarında ortak yön bulunan iki kavramdan özelliği zayıf olanın, özelliği güçlü olana benzetilmesidir.

» Güneş bu sabah, dalından koparılmış taptaze portakalı andırıyor.

» Hani aşılmaz, yıkılmaz yüce dağlar vardır, ne kardan etkilenir, ne rüzgârdan... Osman Bey tüm heybetiyle işte o dağları andırıyordu.

❑ **d- Karşılaştırma:** Bir düşünce, varlık ve kavramın daha iyi anlaşılması için başka bir düşünce, varlık ve kavramla benzer ya da farklı yönlerinin ortaya konmasıdır.

» Duyamak ve dinlemek arasında fark vardır. Dinlemek konsantrasyon gerektirir. Yolda karşılaştığımız bir dostunuzla sohbet ederken yanınızdan geçen insanları da duyarsınız ama sizin dinlediğiniz kişi dostunuzdur.

❑ **e- Örneklendirme:** Düşüncenin inandırıcılığını arttırmak, soyut düşünceleri somutlaştırmak amacıyla şahıs, olay ve eserlerden örnek vermektir.

» Şiirin gerçeği düzyazıya çevrelemez. Namık Kemal'in tüm şiirlerini düzyazıya çevirebilirsiniz. Değerlerinden hiçbir sev yitirmez. Öysa Ahmet Hasim'in bir tek dizesini bile düzyazıya çeviremezsiniz. Çevirmeve kalktınız mı şiir kaybolur.

❑ **g- Tanık Gösterme:** Bir görüşü doğrulamak amacıyla başkasının (o alanda sözü geçen, uzman olan) sözünden yararlanma yöntemidir.

» Her işi yapmanın uygun bir zamanı vardır. Zaman koşullar demektir. Yani koşulların uygun olmadığı bir zamanda yapılan iş ya iyi sonuçlar vermez; ya da gereksiz zaman ve emek kaybına yol açar. Atalarımız: "Demir tavında dövülür" demiyor mu?

❑ **h- Sayısal Verilerden Yararlanma:** Düşüncenin geliştirilmesinde sayılara dayalı istatistiksel bilgiler verilmesidir.

» Yüksek enflasyon hızlı kalkınmanın bedelidir. 1980 öncesinde kalkınma hızı % 2 enflasyon % 20; 1980 sonrasında kalkınma hızı % 7; enflasyon % 70'tir.

PARAGRAFTA ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Yazar tarafından parçanın anlatımında kullanılabilen veya yazının taşıdığı ya da taşıması gereken nitelikleri ifade etmeye yarayan bazı kavramlardır. Kısaca bir paragrafın taşıması gereken genel özelliklerdir:

1-AÇIKLIK: Bir cümlenin ya da metnin kolayca anlaşılabilir olmasına açıklık denir. Bir cümleden iki farklı anlam çıkıyorsa veya o cümle hiç anlaşılamiyorsa açıklık ilkesine uyulmamıştır.

****Anlatımın açık olmaması, anlatım bozukluğuna neden olur.(Şiirler hariç) Açıklığı bozan unsurlar şunlardır:**

√ Edebi sanatlar, sözcüğün yanlış yerde kullanılması, uzun ve karmaşık cümleler, karşılaştırmalarda yapılan yanlışlıklar, zamirlerin açıkça belirtilmemiş olması, virgüllerin eksikliği veya yanlış kullanılması, yanlış anlamda kullanılan sözcükler

2-YALINLIK (SADELİK): Anlatımın süsten (söz sanatları, ağır sözcükler ve özenli uzun cümlelerden) uzak olmasıdır. Yalın bir metnin dil ve ifadesi sade yani süssüzdür. Yalınlık üslup ile ilgilidir.

» Dünyanın her türlü nimetini, güzelliğini bırakıp bu dünyadan göçüp gitti. →(Süslü anlatım) →Öldü. (Yalın Anlatım)

3-DURULUK: Anlatımda, gereksiz ek ve sözcüğün bulunmamasıdır. Aşağıdaki durumlar duruluk ilkesini bozar:

√ Eş anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılması: »Sağlığım da sıhhatim de çok iyi. →(Sağlık ve sıhhat eş anlamlı)

√ Cümlede gereksiz sözcüklerin kullanılması: »Gizli sırlarımı söyleme. →(Sır zaten gizli olur.)

√ Eklerin gereksiz kullanılması: »Birçok şehirlerde bulundum. →(Birçok sözcüğü çoğul olduğu için “-ler” eki gereksizdir.)

4-ÖZLÜLÜK(YOĞUNLUK): Az sözle çok şey anlatmaktır. Gerekli olduğu kadar sözcük kullanarak okuyucuyu düşündüren, onun söylenenlerden yola çıkarak çağrışımlara ulaşmasına olanak veren, derinliği ve anlam yoğunluğu olan anlatım, özlü bir anlatımdır. Atasözleri ve özdeyişler(veziceler) özlü anlatıma örnektir.

5-DOĞALLIK(İÇTENLİK): Gerçekli duyusunu zedeleyici ve yadrigatıcı olmayan, yapaylıktan uzak anlatım; doğal bir anlatımdır.

Doğallık bir duygu ya da düşünceyi içten geldiği ya da olduğu gibi anlatmadır. Ancak doğallık, sanat yapmama, basitlik ve sıradanlık da demek değildir. Duygu ve düşünceler samimi bir şekilde aktarılır.

6- AKICILIK: Akıcılık, anlatımın pürüzsüz olması, hiçbir engele uğramadan akıp gitmesi demektir.

Anlatımın akıcılığını engelleyen durumlar şunlardır:

Gereksiz ek, hece veya sözcükler: »Öğrencilerin başarısına ilgilenmek gerekir. →Başarısıyla

Söyleyiş zorluğuna neden olan ses akışını bozan ses veya sözcükler: »Biri doru biri ak iki at arabaya koşulmuş.

Anlamı bilinmeyen veya söylenmesi güç sözcükler: »Aşağıdaki artikülasyonları yapalım.

7- ÖZGÜNLÜK: Yazarın dil ve anlatım bakımından farklı olması, kimseye benzememesi, yeni, kendine özgü, orijinal ve yenilikçi olması gibi anlamları ifade eder. Özgünlük anlatımın içeriğinde ya da biçiminde olabileceği gibi her ikisinde de olabilir.

Aşağıdaki cümleler yazarın özgün olduğunu ifade eden cümlelerdir:

» Halit Ziya, romanlarında hiçbir sanatçının dile getirmeyeceği çatışmaları anlatmıştır.

» Bir roman yazmanın 1001 yolu vardır; 1002'ncisini ise yazarımız eklemiştir.

8-ÜSLUP(BİÇİM): Yazarın, dil ve anlatım biçimidir. Yazarın dili nasıl kullandığından, anlatımının nasıl olduğundan bahsediliyorsa ile ilgili bilgi verilmiştir..

9-İÇERİK: Metinde ne anlatıldığından, yani konudan bahsediliyorsa içerik ile ilgili bilgi verilmiştir.

PARAGRAF SORULARINI ÇÖZERKEN NELERE DİKKAT ETMELİYİZ?

Paragraf soruları en az 10 soru ile TEOG'da en çok sorulan fakat çözümünü en kolay sorulardır. Çok ve dikkatli okuyan, okuduğunu doğru anlayan, doğru yorumlayan, her öğrenci bu tür soruları kolayca yanıtlar. Çünkü paragraf soruları kişinin anlama ve kavrama gücünü ölçmeye yöneliktir ve çoğunlukla hiç bilgi gerektirmez.

Paragraf sorularını kısa sürede ve kolayca yanıtlayabilmek için şunlara dikkat etmekte yarar vardır:

1. Parçanın ve şıkların tümünü okumadan asla karar vermemelisiniz.

2. Parçayı ikinci kez okumaya gerek bırakmayacak biçimde, anlayarak ve dikkatle okumalısınız.

Daha hızlı bir okuma ve anlama için ise paragraf soruları belli bir sıralama ile okunmalıdır:

1- SORU KÖKÜ 2- PARAGRAF 3-ŞIKLAR

Bu kentin sokaklarında yürümek, tam bir hüner işi. Gerçekten kaldırımlar en aşkın semtlerde bile baş- lağına yürümeye engel oluşturmuyor. Bir kere çok yüksek. Üstelik düzensiz döşenmiş, inçli çıkıklı. Yağmurlu havalarda yerleşmiş bir parke taşına basmamızla birlikte fıkıran gemurlu suyun ayakla- rımızı iletmesi iğren bile değil. Hele yağmur suları- nın dereler oluşturdğu caddelerden yürürken hızla geçen arabaların sıratığı sularla baştan aşağı ıslanmamız kaçınılmaz bir olaydır.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi üzerinde durulmaktadır?

Paragraf →

Soru Kökü →

Şıklar →

Ancak paragrafın içinde bilgi aramamız istenen ya da kısa cevaplı sorularda soru kökünden sonra şıkları okumak daha faydalı olacaktır.

3.Soru kökünde “değildir, yoktur, çıkarılamaz, getirilemez” gibi olumsuz ifadeler varsa bunlara dikkat ediniz.(Bu tür ifadelerin altı mutlaka çizilidir.)

4.Kişisel görüşlerinizi bir yana bırakarak paragraftaki görüş ve düşüncelere göre soruyu yanıtlayınız. Çünkü paragraf soruları çoğunlukla sizin ne bildiğinizi değil, okuduğunuzu ne kadar anladığınızı ölçmek için sorulur.

5. Bir paragraf sorusunu doğru çözebilme için paragrafın konusunu ve ana fikrini doğru anlamak, ayrıca paragrafın düşünce mi yoksa olay türünde mi olduğuna dikkat etmek gerekir.

6. Kelime, atasözü, deyim, vecize bilginizi geliştiriniz. Çünkü atasözleri ve deyimler paragraf sorularında genelde ana fikir konusunda ipucu olarak verilir. Veya anlamını bilmediğiniz bir sözcük soruyu yanlış çözmenize sebep olabilir.

7.Sınava hazırlanırken okuma hızınızı ölçmek ve geliştirmek için süre tutarak ve mümkün olduğunca çok paragraf testi çözünüz.

➤ Bu çalışma testlerde sıkça karşınıza çıkacak genel paragraf sorusu tiplerini tanımanızı amacıyla hazırlanmıştır. Testlerde bu çalışmada bulunmayan soru tipleriyle de karşılaşabilirsiniz. Çalışmadaki soru ve çözümler yalnızca örnek olarak verilmiştir.

1- ANA FİKİR İLE İLGİLİ SORULAR: Sık sorulan soru tiplerindendir.

Aşağıda verilen soru tipleri parçanın ana fikrini bulmaya yöneliktir:

“Bu paragrafın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?”

“Bu paragrafta anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?”

“Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmıştır?”

» “Çocuk bir kelimenin hacmini, rengini, boyutunu, adeta okuyarak, tadarak, tek- rarlayarak öğrenir. Hangi kelimeyi sözlüklere bakarak öğrendik ki!”

Paragrafta vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kelimeler asla sözlükten öğrenilmemelidir

B) Kültür, bir birikimdir.

C) Sevgiyi tatmayan öğrenemez.

D) Kavramlar yaşayarak öğrenilir

ÇÖZÜM: Paragrafta vurgulanmak istenen düşünce (ana fikir) son cümlede zaten verilmiştir. Ancak bu cümleden A seçeneğindeki gibi yazarın sözlüklere karşı olduğu anlamı çıkarılamaz. Yazarın asıl kast ettiği düşünce kelime ve kavramları yaşayarak, tecrübe ederek öğrendiğimizdir.

CEVAP: D

2- KONU İLE İLGİLİ SORULAR: Sık sorulan soru tiplerindendir.

Aşağıda verilen soru tipleri parçanın konusunu bulmaya yöneliktir:

“Bu parçanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?”

“Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden söz edilmektedir?”

“Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden yakınılmaktadır?”

“Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı olabilir?”

»Sanatçı, bu eserinde insanı çok yönlü dünyası ile sevinç, özlem, beklenti bunalım, saplantı ve tüm korkularıyla çözümlemeye çalışır.

Bu eserin konusu nedir?

A) Sevinçler

B) İnsan

C) Korkular

D) Evren

ÇÖZÜM: Soruda bizden paragrafın değil, paragrafta bahsedilen eserin konusu istenmiştir. Eserde insanın “bunalım, saplantı ve tüm korkularından” bahsedildiği için cevap başlangıçta C seçeneği gibi görünebilir. Ancak bu seçenek eserin tüm yönlerini kapsamaz. Çünkü eserde insanın korkuları yanında “sevinç, özlem ve beklentileri” gibi farklı yönlerinden de bahsedilmiştir.

CEVAP: B

3- YARDIMCI FİKİRLERLE İLGİLİ SORULAR:

✓ En sık sorulan paragraf sorusu tipidir.

✓ Olumsuz soru tiplerinin çoğu yardımcı fikir sorularıdır. Bu tip sorularda bizden yanlış olan cevap istendiği için soru kökünü dikkatli okumak gerekir. Zaten olumsuz soru ifadelerinin altı mutlaka çizilidir.

✓ Yardımcı fikir sorularında soru kökünden sonra şıkları okumak daha faydalı olacaktır. Çünkü sorunun üç doğru bir yanlış cevabı vardır ve bizden yanlış olan seçenek istenmektedir.

Aşağıda verilen soru tipleri parçanın yardımcı fikirlerini bulmaya yöneliktir:

... hangisi çıkartılamaz / söylenemez / beklenmez / yanlıştır / özelliği değildir?

... hangisine değildir / verilmemiştir?

... hangisiyle nitelendirilemez?

»Sanatı bir fabrika ürünü gibi gören bütün fikirlere karşıyım. Sanatın gerçekçi ve yararlı olabilmesi için dinî, millî ve ahlâkî özellikler taşıması gerektiğine inanıyorum.

Parçada sanatla ilgili olarak aşağıdakilerin hangisinden söz edilmemiştir?

A) Evrensel bir nitelik taşıdığından

B) Tek düzlikle bağdaşmayacağından

C) Topluma faydalı olması gerektiğinden

D) Kültürel değerlerle iç içeliğinden

ÇÖZÜM: Soruda bizden yanlış cevap istenmiştir. “Fabrika ürünü” ifadesi ile B seçeneğine, “yararlı olabilmesi” ifadesi ile C seçeneğine, “dinî, millî ve ahlâkî” ifadesi ile de D seçeneğine değinilmiş, ancak A seçeneğinde bahsedilen sanatın evrenselliği ile ilgili bir ifade kullanılmamıştır.

CEVAP: A

4- BİR SORUNUN CEVABI OLAN PARAGRAFLAR: Sık sorulan paragraf sorusu tiplerinden biridir. Ancak bu soru tipinin belli bir kalıbı yoktur. Genelde iki biçiminde karşımıza çıkar:

A) Bilgi Gerektiren Sorular: Türkçe ya da diğer derslerle hatta günlük hayatla ilgili her türlü kavramı içerebilecek anlam bu tip soruları çözerken önce “soru kökü”, daha sora “şıklar” son olarak da paragraf okunmalıdır.

»Bahçede oynarken, aşağıda gümüş söğütler altında görünmeyen derenin sırlısını işitirdik. Evimiz kestane ağaçları arasında kaybolmuş gibiydi.

Bu paragrafın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?

A)Betimleyici öğelere yer verilmiştir. B)Duyulardan yararlanılmıştır.

C)Benzetmelere yer verilmiştir. D)Karşılaştırmalara başvurulmuştur.

ÇÖZÜM: “Gümüş söğütler”, “hüzünlü sırlı” denilerek betimleme yapılmış, “sırlı” kelimesi ile işitme duyusundan yararlanılmış. “Gümüş söğütler” ifadesinde ise benzetme yapılmıştır.

CEVAP: D

B) Okuduğunu Anlama Tarzında Sorular: Paragraf ile ilgili bir detay hakkında soru sorulur. Dikkatli okuma gerektiren sorulardır.

» “Öğrenciyi dinle, sorunu varsa çöz. Dersini iyi anlat. Sabırlı ol. Onları sev. Öğretmenlik budur işte.”

Bu paragrafta söz söyleyen kişinin asıl amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Tanım yapmak B) Uyarmak C) Örneklendirme D) Örnek vermek

ÇÖZÜM: Yazarın amacı C ve D seçenekleri zaten olamaz. Çünkü bu iki şık birbirinin aynısıdır. Bu paragraf “Öğretmenlik nedir?” sorusunun cevabı olarak söylenmiştir.

CEVAP: A

5- BAŞLIK İLE İLGİLİ SORULAR

»Çırağın ağız burnu boya içindeydi. Onun on misli iş çıkaran ustanın parmaklarında boyadan eser bile yoktu. Ara sıra çırakla şakalaşıyor, çırak sadece gülüyor. Gözünü fırçanın ucundan kıl kadar bile ayırmıyordu.

Bu paragrafın başlığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Beceriksiz çırak B) Dikkatli çırak C) Usta ile çırağı D)Becerikli çırak

ÇÖZÜM: A, B ve D seçeneklerinde yalnızca çırağın niteliklerinden bahsedilmiştir. Ancak paragrafta yalnızca çırağın özellikleri öne çıkarılmamıştır. Başlığın konuyu en doğru biçimde yansıtmaması ve paragrafın tümünü kapsaması gerektiği için bu seçenekler başlık olamaz.

CEVAP: C

6- ANLATIM BİÇİMLERİ İLE İLGİLİ SORULAR:

»Geçen haziranda İç Anadolu’yu gezdik, ilk durağımız Ankara’nın Gölbaşı ilçesiydi. Daha sonra aenis bozkırlarda vol aldık. Yıkılmış, duvarları çatlamış birçok kervansarayı gezdik. Ne var ki birkaç önemli yeri görmeden döndük.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangilerine başvurulmuştur?

A) Betimleme – Örnekleme

B) Açıklama – Tartışma

C) Öyküleme – Betimleme

D) Karşılaştırma – Öyküleme

ÇÖZÜM: A seçeneğinde verilen “Örnekleme” bir anlatım biçimi değil düşünceyi geliştirme yoludur. “Karşılaştırma” düşünce paragraflarında “Öyküleme” ise olay paragraflarında kullanıldığı için bu iki yöntem D seçeneğindeki gibi yan yana kullanılamaz. Yukarıda verilen paragraf bir olay anlattığı için cevap B seçeneği de olamaz.

CEVAP: C

7-DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI İLE İLGİLİ SORULAR:

»Sanat için iyi niyetten daha başka bir şeye de gereksinim vardır, İngiliz şair William Blake, “Kötü edebiyat, iyi duygularla yapılır.” der. Öyle ya kimse kötü şiir veya kötü roman yazmak için kalemi eline almaz.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

A) Örnekleme B) Tanık gösterme C) Karşılaştırma D) Benzetme

ÇÖZÜM: Bu metin bir düşünceyi savunmaktadır. Yazar kendi görüşünü desteklemek amacıyla İngiliz yazar William Blake’in sözünden faydalanmış, yani onu kendisine tanık olarak göstermiştir.

CEVAP: B

➤ Başlık, Anlatım Biçimleri ve Düşünceyi Geliştirme Yolları ile ilgili sorularda soru kökünden sonra şıklar, son olarak da paragraf okunmalıdır.

PARAGRAFTA SORU TİPLERİ

Sınıf: 5, 6, 7, 8

Sayfa: 4

8- PARAGRAFIN YAPISI İLE İLGİLİ SORULAR: Paragrafın yapısı ile ilgili pek çok farklı soru tipi karşımıza çıkar.

A. Karışık Cümlelerden Paragraf Oluşturma Soruları: Yapı soruları içinde en çok sorulan soru tipidir. Düşünce tarzı paragraflarda cümleleri mantık sırasına, olay tarzı paragraflarda ise cümleleri oluş sırasına göre sıralamak gerekir. Bu tür sorularda şıklardan da yola çıkılabilir. Verilen numaralara bakılarak önce giriş cümlesi ardından da diğer cümleler mantık ya da oluş sırasına göre sıralanır.

I. Eşleri onları hep endişeyle yolcu eder.

II. İnci ve sünger avcılarına

III. Kimlere acırım bilir misiniz?

IV. Sonra beklemeye koyulurlar.

Yukarıdaki cümlelerle bir paragraf oluşturulmak istense, cümleler hangi sırayı izlemelidir?

A) IV-II-I-III B) III-II-I-IV C) III-IV-I-II D) IV-II-III-I

ÇÖZÜM: Şıklardan yola çıkarsak giriş cümlesini bulmak için öncelikle III ve IV numaralı cümlelere bakmamız gerekir. IV numaralı cümlede “sonra” ifadesi geçtiği için bu cümle ilk cümle olamaz. Böylece A ve D şıklarını elemiş oluruz. IV numaralı cümle anlam akışına göre 2. cümle de olamayacağına göre sıralama III-II-I-IV şeklinde olmalıdır. **CEVAP: B**

B. Paragraf Tamamlama Soruları: Bu tür sorular paragrafın sonuç cümlesini buldurmaya yöneliktir. Düşünce paragraflarında paragrafın son cümlesi, anlatılanları sonuca bağlayacak bir özellik taşımalıdır.

» “Dünyanın öbür ucundaki bu küçük adada 700 dil konuşuluyordu. Bunlara bir de 300 lehçe ve şive eklenirse, kabileler arasında.....”

Paragrafın sonundaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Sağlam bir diyalog olduğu görülür. B) Ne de güzel bir diyalog vardır.

C) Böyle bir diyaloga gıpta edilmez mi? D) Diyalog nasıl kurulur bilemem.

ÇÖZÜM: Küçük bir adada birçok farklı dil ve lehçe konuşulması iletişimi olumsuz etkileyeceği için cevap A, B, C seçenekleri olamaz. **CEVAP: D**

C. Paragrafı İkiye Bölme Soruları: Bu tür sorularda iki paragraf bir paragraf olarak verilir ve ikinci paragrafın ilk cümlesi sorulur.

✓ Bir paragraf için en az iki cümleye ihtiyaç vardır. Bu durumda ilk iki cümle ve son cümle ikinci paragrafın ilk cümlesi olamaz.

✓ Düşünce değiştiği an ikinci paragraf başlar. Bunu da yeni bir konuya başlama veya bir konunun farklı bir yönüne değinme şeklinde görürüz.

✓ “Düşünce değişti mi, yeni bir düşünceye ya da konuya geçildi mi?” soruları ikinci paragrafı belirlemek için kullanılabilir.

» (1) Biz gazeteciler, işimizin temelinde “eleştiri” yatıyor olmasından ötürü pek sevmeyiz. (2) Çünkü insanoğlu, doğası gereği eleştiriden pek hoşlanmaz; eleştiriye de eleştireni de hoşgörüyü karşılamaz. (3) Eleştirinin tarih içindeki yerini küçümsememeliyiz. (4) Eleştiri olmasaydı uygarlık bugünkü düzeyine erişemezdi sanırım.

Bu parça ikiye ayrılmak istense, ikinci paragraf hangi cümle ile başlar?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

ÇÖZÜM: Bir paragraf “çünkü” ile başlamayacağı için 2. cümle cevap olamaz. İçinde “sanırım” geçen bir cümle ise kendisinden önce başka bir cümle gelmesini gerektireceği için 4. cümleyi de eleyebiliriz. 3. cümlede “gazetecilerin sevilmemesi sebebi” konusundan “eleştirinin tarihi” konusuna geçilmiştir. **CEVAP: C**

D. Giriş Cümleleri: Paragrafın ilk cümlesinin sorulduğu sorulardır. Giriş cümlelerinde “ ama, fakat, oysa, ise, de, da, öyleyse, böylece, işte, bu nedenle, buna göre, bundan dolayı, çünkü, ayrıca, nitekim, kısaca, sonuç olarak, diyebiliriz ki, o halde, sonuçta, o, şu, onlar, şunlar, bu, bunlar...” gibi kendinden önce başka bir cümle geldiğini gösteren ifadeler **bulunmaz.**

✓ Giriş cümleleri tanımlama cümleleri olabilir.

»Aşağıdaki cümlelerle bir paragraf oluşturulduğunda hangisi ilk cümle olur?

A) Hatta halk arasında hikâye denilince masal akla gelir.

B) Halk hikâyeleri ile masal arasında da benzerlikler vardır.

C) Masallar genellikle düzyazı biçimindedir.

D) Halk hikâyelerinde ise nazım ve nesir iç içedir.

ÇÖZÜM: A’da “hatta”, B’de “da” bağlacı, D seçeneğinde “ise” bulunduğundan bu cümleler giriş cümlesi olamaz. **CEVAP: C**

E. Paragraf Akışı ile İlgili Sorular: 2 farklı şekli vardır:

a. Akışı Bozan Cümleler: Her paragraf bir düşünceyi, bir konuyu işler. Farklı bir düşünceyi içeren cümle düşüncenin akışını bozar.

“Düşünce değişti mi, konu değişti mi, zaman değişti mi, kişi değişti mi, yer değişti mi, olay değişti mi, genel/ özel değişti mi, tekil/ çoğul değişti mi, kavram değişti mi?” gibi sorular düşünce akışını takip etmemizi kolaylaştırır.

» (I) Çocukluğum Toroslardaki yaylalarda geçti. (II) Yayla hayatının kendine özgü, güzel yanları olduğu kadar sıkıntılı yönleri de vardır. (III) Sanıyorum bu yüzden, suyu da ağacı da suyla ve ağaçla haşır neşir olmayı da çok severim. (IV) İsvçe her gidişimde bu kadar mutlu olmam da belki bundan. (V) Çünkü İsvçe gerçekten suyu da ağacı da bol bir ülke.

Paragrafın bütünlüğüne uymayan cümle hangisidir?

A) II. B) III. C) IV. D) V.

ÇÖZÜM: Paragrafın genelinde doğayı ve doğayla iç içe olmayı seven bir kişiden bahsedilirken (II) numaralı cümle doğal yaşamın zorluklarından bahsetmiştir bu nedenle paragrafın konusu ile örtüşmemektedir. **CEVAP: A**

b. Akışı Düzenleme: Bu tip sorularda mantık ya da olay sıralamasında bir yanlışlık yapılmıştır. Bu nedenle paragraf içinde iki cümlelin yerinin değiştirilmesi istenir.

» (I) Gelin baba evinden alındı. (II) Zurnalarla, davullarla düğün alayı yola koyuldu. (III) Düğün alayı köprüye geldi dayandı. (IV) Köprü dayanamadı bu ağırlığa, çöktü. (V) Bir anda köprüünün üzeri atıllarla, yayalarla dolup taşı.

Bu parçanın anlatım akışının düzelmesi için hangi cümleler yer değiştirmelidir?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV. D) IV. ve V.

ÇÖZÜM: Yukarıdaki paragrafta bir düğün alayının ağırlığı ile çöken bir köprü anlatılmak istenmiştir. Olaylar bu şekilde mantık sıralamasına konulursa “IV ve V.” cümleler yer değiştirmelidir. **CEVAP: D**

9- PARAGRAFTA KULLANILAN DUYULAR: 5 duyu organından hangilerinin kullanıldığını bulmamız istenen sorulardır. Bu tip sorularda kelimeler mecazlaştırılarak (soyut kavramların somutlaştırılması ya da somut kavramların soyutlaştırılması biçiminde) yanıltmacalar yapılabilir.

»Artık, dağlar sırtlarından kürklerini attılar; fakat sabahları hâlâ serince olduğu için omuzlarına süslerden birer atkı alıyorlar. Şimdi rüzgârlar da kuru ağaç denizlerinde pek deli gibi koşmuyor. Dalların üzerinde güzel kokulu, renkli çiçekler kıpırdıyor. Havada küçük, tatlı kelebekler uçuşuyor.

Bu tasvirde hangi duyu organlarımızdan yararlanılmamıştır?

A) Görme B) Dokunma C) Koklama D) Tatma

ÇÖZÜM: Metinde “kuru ağaç denizleri” ifadesi ile görme, “serince” ifadesi ile dokunma, “güzel kokulu” ifadesi ile koklama duyularına yer verilmiştir. “Tatlı kelebekler” ifadesindeki “tatlı” sözcüğü ise sevimli anlamında kullanıldığı için tatma duyusu değil görme duyu ile ilgilidir. **CEVAP: D**

10- TEMA: Bu soru tipi testlerde şiirin teması olarak karşımıza çıkar. Yani şiirin aktardığı duygu ya da işlediği düşünce sorulur.

» Uçun kuşlar, uçun; doğduğum yere.

Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.

Ormanlar koynunda bir serin dere,

Dikenler içinde sarı gül vardır.

Dörtlüğün teması nedir?

A) Sıla özlemi

B) Doğa sevgisi

C) Ayrılık endişesi

D) Yalnızlık korkusu

ÇÖZÜM: Yukarıdaki şiirde şair doğal güzelliklerden bahsetmiş olsa da şiire hâkim olan duygu sıla (gurbet) özlemidir. Bunu 1. Mısradaki “doğduğum yer” ifadesinden anlayabiliriz. Şiirde bahsedilen doğal güzellikler ise şairin doğduğu yerin nitelikleridir. **CEVAP: A**

11- PARAGRAFTA ANLATICI TİPLERİ ve BAKIŞ AÇILARI:

Genelde anlatımın kaçınıcı kişi ağzından yapıldığı şeklinde karşımıza çıkan soru tipidir. Çok sık sorulmaz. Paragrafta bakış açıları konusu ile ilgili ise TEOG’da henüz doğrudan sorulmuş bir soru yoktur. Ancak konu ile ilgili kavramlara soru şıklarında zaman zaman yer verilmektedir.

»Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım “1. kişi ağızdan” yapılmıştır?

A) Dün bize geldi ve hiçbir şey demeden saatlerce oturdu.

B) Halinden yağmurun altında iyice ıslandığı anlaşılıyordu.

C) Uzun zamandır görmediğim arkadaşları ziyaret için şehre indim.

D) Yüzündeki çizik büyük bir kavganın hatırasıydı.

ÇÖZÜM: A seçeneğinde “geldi ve oturdu”, B seçeneğinde “anlaşılıyordu”, D seçeneğinde “hatırasıydı” fiilleri 3. Kişi (o) ile çekimlenmiştir. C seçeneğinde ise “indim” fiili 1. kişi (ben) ile çekimlenmiştir. **CEVAP: C**

12- PARAGRAFIN TEMEL UNSURLARI: Paragraf sorularında nadir olarak karşımıza çıkan kavramlardır.

» Bakış açısı, bir romanda, öyküde olayların kimin gözüyle okuyucuya ulaştığı sorusuyla ilgili kavramdır. Roman, bir anlatı sanatıdır. Bu nedenle roman, anlatılacak bir olayla, bunu kendi sözleriyle okuyucuya ulaştıracak bir anlatıcıdan oluşur.

Parçaya göre romanda hangi öğeler bulunur?

A) Olay-anlatıcı B) Çevre-kişiler C) Olay-kişiler D) Çevre-anlatıcı

ÇÖZÜM: Son cümlede yer alan “anlatılacak olay” ve “bir anlatıcı” ifadeleri bize doğru cevabı vermektedir. **CEVAP: A**